

Orgánové vtírání

Margarethe Hauschková

Touto kapitolou zahajujeme uvádění návrhu ošetření pro určité skupiny nemocí. K tomu je samozřejmě třeba říci, že každý lékař nebo masér musí tyto údaje revidovat a pozměňovat podle individuálního stavu pacienta. Tyto údaje tedy nemají charakter receptu, poukazují pouze na celkovou situaci bytostných článků a na možnosti přístupu k danému případu. Duchovní věda, a zde v užším smyslu duchovně-vědecká antropologie, popisuje souvislosti vyhádané Rudolfem Steinerem. Je daleka toho, aby si nárokovala víru v autoritu. Kdo její výsledky neuznává, ten je také nebude moci náležitě používat. Tato věda vyžaduje nepředpojaté myšlení; v tom, kdo s ní zachází delší dobu, vyrůstá do podoby souvislého, duchovně logického obrazu světa a člověka, který mu dává schopnost jednat na základě poznání ve své nejvlastnější profesní oblasti.

Zvláštní postavení v rámci rytmických masáží zaujímají *orgánová vtírání*. Masér by je neměl provádět bez dohody s lékařem, nejsou-li předepsána.

Zavedl je Rudolf Steiner jako „jemnou masáž sleziny“, jak vyplývá z textu 16. přednášky pro lékaře v Dornachu v roce 1921. Jemné *masáže sleziny* mají vyrovnávající účinek na *procesy odbourávání probíhající v nervově-smyslovém životě* a zároveň zlepšující účinek na *instinktivní činnost*. Nechávají tedy do vědomí proniknout něco z moudrosti dolního astrálního těla, které vnitřně zajišťuje látkovou výměnu. Je to lehké probuzení orgánové funkce sleziny, jež musí všechno, co požijeme, zrytmizovat podle našeho individuálního rytmu. Náš organismus nesmí přijmout žádné cizí rytmy, které jsou ovšem potravinám na základě jejich osobitosti vlastní. Slezina „ví“, co je pro nás dobré a co ne.

Ale také všechny ostatní orgány mají svůj diferencovaný úkol a jedinečnou funkci, kterou můžeme probudit jemnou masáží oblasti, pod níž se orgán nachází. Zpočátku prováděli tyto masáže pouze lékaři při vizitě. Později se ukázalo, že je záhodno, aby se v nich vzdělaly i sestry, a dokonce že se orgánové vtírání může stát i součástí masáže.

Jestliže Rudolf Steiner u sleziny uvedl, že s touto masáží nesmíme zacházet příliš daleko, protože bychom jinak dosáhli opaku, pak to samozřejmě platí i pro všechny ostatní orgány. Kromě sleziny se ošetřují také játra, ledviny a srdce. Samozřejmě, že bychom všude mohli provádět teplé krouživé pohyby s charakterem soustředování směrem dovnitř. Také to děláme u malých dětí, kde je ošetřovaná plocha velmi malá. U dospělých lze vystupňování dosáhnout tím, že pohyb více dýchá, čehož se dosáhne pomocí lemniskáty.

Velké orgány jsou také zvláštními místy činnosti Já a vždy musí být v tepelné schráně, aby správně fungovaly. Proto je také při orgánovém vtírání druhá, tedy levá ruka vždy zlehka položena na pacientovi nebo pod ním, jako kdybychom ošetřovaný orgán vložili do teplého proudu jdoucího z jedné ruky do druhé. Z téhož důvodu je na místě provádět zde lemniskátový pohyb příslušející ke Slunci. Jistou výjimku představují játra. Tady jsou vzájemně propojeny dva orgány, játra a proces žluči. Dýchání zde nejlépe dosáhneme pomocí rozpínajících se a stahujících kruhů nebo spirál. Lemniskáta tu většinou není možná vzhledem ke tvaru žeberních oblouků.

Při orgánovém vtírání musí mít ruka zvláště dobrý kontakt, musí naprosto uvolněně sledovat plastické utváření povrchu těla a pracovat rytmicky jako údery zvonu. Představovat si při tom aspekt znění nám pomůže, abychom pochopili, že orgán v hloubi musí znít s sebou. *Rezonování s vnějším*

pohybem je tím, čeho chceme dosáhnout. Délka jednoho vtírání činí 1 až 2 minuty. Neměli bychom však masírovat podle hodin! Masér postupně získá jistý cit pro to, kdy má orgán takřkajíc „dost“, kdy musí pohyb skončit zcela vědomým klidným stírajícím tahem.

Jelikož jsou kovy na Zemi oněmi látkami, jimiž působí kosmické síly ze *sféry planet*, a jelikož vznikly ze záření planet v minulosti Země, rozumí se samo sebou, že se pro orgánová vtírání budou používat *kovové masti*. Výběr mastí musí učinit lékař, poněvadž se nejedná o pevně dané mechanické přiřazení. Používat však lze samozřejmě i jiné masti, které dají procesům speciální směr, to znamená, že osloví speciálně jeden z bytostných článků.

Vtírání na slezině

Vzhledem k tomu, že se slezina nachází pod žaludkem a na boku, má vtírání podobu lemniskáty s velkou horní smyčkou v dolní části hrudního koše směrem dozadu. Dolní smyčka lemniskáty leží na boku a je mnohem menší, dokonce koncentrovaná téměř až na dýchající bod obratu. Druhá ruka je položena na pravé vrchní straně břicha, úhlopříčně k tomu. Jakkoli vypadá orgánové vtírání jednoduše, vyžaduje plnou pozornost maséra, aby se nestalo automaticky prováděným pohybem. Musí ve svém tempu lehce hudebně variovat a být velmi teplé.

Indikace k masáži sleziny je dnes dána téměř u každého pacienta, neboť v našich uspěchaných velkoměstských poměrech nemůže nikdo, jak se vyjádřil Rudolf Steiner, vykazovat normální funkci sleziny. Zvláště žádoucí je však zejména u všech *slabostí látkové výměny, poruch výživy* a všude tam, kde *převažující pochody odbourávání*, spojené s nervově-smyslovou soustavou, vedly k lehkým až těžším intoxikacím. * Bývá tomu tak u většiny chronických onemocnění, spojených s *křečemi, měštnánými, sklerotizujícími tendencemi, usazováním a degenerativními projevy, až k deformacím*. Většinou při tom neprovádíme vtírání jen na slezině, ale ošetříme zároveň také játra.

Vtírání na játrech

Vtírání na játrech se provádí stejně jako vtírání na slezině v poloze na zádech. Spočívá v rostoucích a zase se stahujících kruzích, jejichž centrum se nachází zhruba v krajině žlučníku. Druhá ruka je položena vzadu na zadní straně jater.

Také vtírání na játrech má velmi široké indikační pole. Játra jsou velkým alchymistou naší látkové výměny. Obvykle mívají stále zvýšenou teplotu, tedy velmi aktivní tepelný organismus, který pro Já připravuje cestu do složitého dění látkové výměny, aby toto dění udržoval na úrovni, která je pro lidský organismus nutná. Každé polevení v tomto ohledu by znamenalo pokles na animální nebo dokonce vegetativní úroveň.

Játra také tvoří *centrum tepelných pochodů* v látkové výměně, které potřebujeme k rozvinutí své vůle. Ovládají *látkovou výměnu svalstva*, když mobilizují látky nutné k rozvíjení pohybu. Na druhé straně syntetizují látky schopné vyloučení v moči a napomáhají *detoxikaci* látkové výměny. Vytvářejí *žluč*, která musí být již velmi záhy přimíšena k potravnímu proudu, aby jáská ústrojnost mohla již od počátku doprovázet přeměnu látek; žluč se totiž znovu vstřebává ve střevu, a prodělává tedy svůj vlastní koloběh.

Jelikož játra dostávají přes vrátnici veškerou krev z oblasti střev, jsou orgánem, který je převážně činný ve výstavbě. Také játra jsou, podobně jako slezina, vystavena mnoha škodlivým vlivům naší kultury. Chemické ošetřování půdy a potravin, zneužívání alkoholu, nikotin, to všechno jsou složky zatěžující látkovou výměnu, nemluvě o duševních zátěžích, kterými se mnoho lidí „užívá“. Vzhledem k tomu, že játra jsou *hlavní oporou naší volní činnosti*, vidíme dnes mnohdy oproti dřívějším dobám zřetelné ochromení vůle, individuální rozhodnosti a činorodosti.

Proces jater a žluči vede duchovně-duševní složku hluboko do látkové výměny, do člověka tekutin. Pokud nezvládají zpracovávání látek, dochází k městnání doprovázenému depresi a žlučovitou náladou. Existují všechna stadia až po závažnější poruchy, které mohou vést až k úplnému ochromení vůle u takzvaných „choromyslných“. Nikdy však není nemocný duch, nýbrž tělo ducha poutá a brání mu v tom, aby se normálně projevil. Naše vědomí je procesem zrcadlení na těle. Je-li deformované tělo, tedy je-li zrcadlo takřkajíc pokřivené, narušené („pomatené“), dochází k duševním anomáliím, jejichž příčinu je však třeba hledat v těle, v nejjemnějších poruchách látkové výměny. Téměř za každým „rozladěním“ se skrývá mírné městnání v játrech. Průvodním jevem bývá často neústupnost, umíněnost a křečovitá vůle. Vybití v cholerickém záchvatu je jen výkyvem kyvadla na druhou stranu, přičemž je více postižen proces žluči.

Vtírání na játrech bude proto působit blahodárně na všechny *nedostatečnosti v trávení*, při *městnání v játrech*, při takzvané *vegetativní dystonii*, při *obstipaci a plynatosti*. Dále slouží k *podnícení tepelného organismu* při všech *poruchách prokrvení*, počínaje chronicky studenýma rukama a nohama až k těžkým *arteriosklerózám se sklonem ke gangrénám*.

Vtírání na játrech je dále vhodné u všech poruch látkové výměny, jako je *revma, artritida, poškození bederních obratlů, diabetes* atd.

Vtírání na játrech se osvědčilo také při *bolestech hlavy* v souvislosti s ochablostí střev, často u školních dětí ve věku 10 až 14 let, kde by se za normálních okolností měly astrální tělo a Já hlouběji vnořit do procesu látkové výměny, ale něco jim v tom brání (například přílišná zátěž ve škole). Zvláštní oblastí použití vtírání na játrech a slezině jsou pak všechny poruchy v prostoru hrudi ve smyslu omezeného dýchání, například *astma, emfyzém, chronická bronchitida* atd. a *anginózní srdeční obtíže*. Tady přináší ošetření horní části břicha jako takové vždy úlevu.

Nakonec se ještě zmiňme o tom, že vtírání na játrech lze chápat také jako *inkarnační pomoc* u neudůživých *anemických dětí*, dětí trpících *nočním pomočováním* a rovněž při *rekonvalescenci po infekčních onemocněních*. Zvláštní význam připadá vtírání na játrech v psychiatrii. Teple a rytmicky prováděné vtírání může způsobit propojení a *včlenění uvolněných bytostných článků*, ale také vyzvednutí bytostných článků, utopených při depresi, k střední rytmické zdravé souhře v látkové výměně. Rytmické masáže mají tu výhodu, že působí blahodárně na obě strany při příliš silném spojení, ale také při nadměrném uvolnění vzájemné souvislosti bytostných článků, a tím dokážou vést funkce k jejich zdravému harmonickému středu.

Vtírání na ledvinách

Vtírání na ledvinách má podobu oběma rukama v protipohybu prováděné dvojité lemniskáty, která se musí provádět tak, aby se krajina nad ledvinami bez přílišného tlaku silně prohřála. Stírající tah na závěr se obecně vede dolů, lze ho však vést i nahoru, chce- me-li zvláště podnitit vyzařování ledvin. Stírající tahy provádíme klidně a krátce.

Ledviny mají v souvislosti velkých orgánů, představujících naši vnitřní vesmírnou soustavu, jak úlohu v budující látkové výměně, tak také úkol vylučovat nadbytek odbouraných látek, který vzniká při vyrovnávání odbourávajících a budujících pochodů, tedy úkol působit v odbourávající látkové výměně. To je samozřejmě vyjádřeno úhrnně. Ledviny v tomto ohledu napomáhají harmonizující funkci srdce.

Vylučování moči zkrátka není jejich jedinou funkcí. Mají také vyšší úkoly, související s dýcháním a vzdušným organismem. Jelikož spotřebovávají nejvíce kyslíku, vytvářejí potřebu vzduchu. V dolním člověku jsou *vyzařujícím orgánem astrálního těla*, který přes vzdušný organismus působí do tekuté a pevné oblasti a tímto způsobem nás prostupuje vnímavostí, tedy jedním slovem oduševňuje organickou oblast. Toto *vyzařování ledvin* je nadsmyslové povahy, Rudolfem Steinerem popisované

jako tvorba vnitřního světla, v němž působí astrální tělo. To vysvětluje, proč mají ledviny tak blízko k vědomí a k citovému životu. Onemocnění ledvin bývá spojeno s vychýlením duševní rovnováhy na obě strany, s *dráždivou emocionalitou*, neklidem, ale také *otupělostí* a při úplném selhání pak s bezvědomím.

Ledviny jsou velmi citlivým orgánem a jsou nanejvýš choulostivé vůči chladu. Velké orgánové soustavy lze náležitě pochopit jen v celé souhře, neboť na jejich fyziologických procesech se vždy podílí celek. Do výstavby lidské bílkoviny je tak například zapojena celá vesmírná soustava, jak je to popsáno v *Nauce o výživě* dr. Rudolfa Hauschky v kapitole „Tvorba bílkovin orgánovými soustavami“.

Vtírání na ledvinách se osvědčilo jako zvláště blahodárné při *chabé činnosti ledvin s nedostatečným vylučováním*, při *sklonu k tvorbě kaménků*, při *poklesu ledviny*, při *městnáních v ledvinách spojených s ekzémy* nebo *alergickými vyrážkami* nebo i s pálením očí. Dále při *chronickém ischiasu a revmatických jevech*.

Na dostatečnou funkci ledvin je třeba dbát při každém masážním ošetření. Masáž přivádí leckteré usazeniny opět do krevního proudu, a nedochází-li k dostatečnému vyměšování ledvinami, je výsledkem matné vědomí nebo až migrénová bolest hlavy. Potom je třeba prodloužit přestávky mezi ošetřeními a pracovat jemněji. Proto je vždy na místě, aby masér vedl své vědomí i tímto směrem. Každá zánětlivá afekce ledvin je samozřejmě také přísnou kontra- indikací. Dávkování ošetření ledvin vtíráním je třeba pečlivě volit a vtírat raději příliš krátce než příliš dlouze. Dbát musíme především na tvorbu tepla, proto také nepoužíváme příliš mnoho oleje nebo masti, jinak tím trpí kontakt.

Vtírání na srdci

Srdce jsme poznali jako centrum, jako Slunce vnitřní vesmírné soustavy. Jelikož může v důsledku posunu v rovnováze docházet k narušení ze dvou stran, jednak při nadměrném zasahování formujících mineralizujících sil horního člověka a jednak při vzednutí uvolňujících sil látkové výměny, máme také dva způsoby vtírání na srdci. Základem obou ošetření je logicky lemniskáta jako zvláštní pohybová forma přínaležející ke Slunci.

V jednom případě se lemniskáta vede shora dolů; je to lemniskáta obrácená dovnitř, která vyjadřuje uklidňující zvlnění sil, je však dána také tvarem těla. Podstatný u ní je rytmus, který je čtyřfázový, tři fáze se provádějí na těle, čtvrtou fází je odmlka.

Povzbuzující vtírání na srdci má podobu ležaté lemniskáty pod hrudí, prováděné ve dvojfázovém rytmu houpajícího se zvonu. Právě při vtírání na srdci bychom tyto formy neměli aplikovat jako abstraktní tvar, nýbrž zcela se přizpůsobit danému tvaru hrudí, tak aby výsledný pohyb byl jemný, harmonický, s dobrým, teplým kontaktem, ne však s tlakem, prováděný vel mi rytmicky. Pohyb při tomto druhém, povzbuzujícím srdečním vtírání je poněkud rychlejší, koncentrovanější, než je uklidňující tah horní smyčky u prvního vtírání, jdoucí od ramene dolů.

Já je ukotveno v krvi, ve středním člověku se ovšem opírá především o srdce. Srdce tak samozřejmě ve svých vyšších organizačních částech plní zvláštní ústředně lidské úkoly. Tady vzniká pocit Já, který se opírá o zvláštní centrum v éterném těle, nacházející se v srdeční krajině. Prožívání srdce zastupuje vždy celek. Náš *pocit sebe sama* odráží stav srdce, ztrácí se nám při jeho selhání až k pocitu naprostého zmaru, který se objevuje při *záchvatech angíny pectoris*.

Srdce je místem, kde může fyzické teplo jako nejvyšší úroveň všech fyziologických pochodů přecházet v teplo duševní; srdce je tak *orgánem zduchovňování*. Rudolf Steiner ho popisuje jako sféru v člověku, kde se fyzické může éterizovat, to znamená zduchovňovat, kde se však také duchovní fyzicky projevuje. Na této vlastnosti je založeno svědomí, které je zrcadlením morálního úsudku v srdci, úsudku učiněného vyšší duchovní mocí, než je naše obvyklé Já. Sem patří rovněž pocit

odpovědnosti. Můžeme také říci, že srdci je vlastní *síla proměňování a projasňování*, síla idealizovat a rozehřívát se pro ideály. Dokonce i ušlechtilý hněv, rozněcující se na bezpráví, se opírá o ústrojnost srdce, ani ne tak o játra a žluč, neboť není hořký, nýbrž jako očistný plamen.

Éterné srdeční centrum je pramenem všech tvořivých sil. V srdci spočívá budoucnost člověka. Kdyby to vše nebylo, mohli bychom pak nazývat srdce vnitřním Sluncem? Mrtvá znalost takových kosmických vztahů nemá smysl, nevede-li k úplně nové vědě o člověku, rozněcující poznatky, které otevírají zcela nové perspektivy a poznávajícího proměňují.

Rudolf Steiner při jedné příležitosti popisuje Slunce jako *planoucího garanta naší svobody*, avšak také jako místo, kde se naše *zneužitá svoboda* koncentruje v náš *osud* od jednoho života k druhému. „Slunce je svým způsobem plamen, v němž se svoboda fosforicky zjevuje ve vesmíru, a je zároveň substancí, v níž se, jakoby v podobě koncentrujícího se popela, zneužitá svoboda upéká jako osud, aby mohla působit dál, dokud tento osud nemůže sám fosforicky přejít do plamene svobody.“* Já, které se opírá o srdce, se může osvobodit od nátlaku pudů hmotného těla, ale též od nátlaku rozumu v Schillerově smyslu, tedy od pudu věcného a pudu k formě, a ze středu může konat svobodné činy lásky, navzdory všem očekáváním rozumu může odpouštět nebo darovat a již jen tím může osud pronikat slunečními silami, což koneckonců neznamená nic jiného než pronikat ho Kristem. Tato kniha je určena lidem, kteří se při svém profesním studiu naučili anatomicko-fyziologické skutečnosti ve smyslu dnešní vědy. Z této vědy je však eliminován vyšší člověk a rozšíření zorného pole musí být zaměřeno na duchovně-duševního člověka, avšak nejen na něj, ale též na jeho závislosti na těle. *Jak se duch spojuje s hmotou* a skrze ni projevuje, to je *předmětem západní duchovní vědy*. Tato věda plně uznává výsledky přírodovědeckého pozorování, musí k nim však připojit výsledky pozorování duchovního. Vyšší člověk byl vždy znám ve všech kulturách, ve východních i západních školách moudrosti, avšak úkolem střední Evropy je rozvinout ideje, jak spolu souvisí tělo a duch a kde je třeba hledat *mosty*. Tento úkol splnil Rudolf Steiner.

Vraťme se ke vtírání na srdci. Indikace jsou z uvedeného dostatečně zřejmé. Rozrušené srdce můžeme uklidnit, malátné povzbudit. Opět jde o přivedení ke střední rytmické činnosti. U silnějších poruch si však s ošetřením srdce nevystačíme, u *anginózních poruch* budeme muset provádět *odvádějící hmaty* na periferii, u zrychlování až k dnes stále častěji se vyskytujícím *paroxysmám* a *ním tachykardiím* pak mimo jiné zvláště inkarnujícím způsobem *formující hmaty* na dolních končetinách. Ošetření srdce samozřejmě nelze oddělovat od ošetření celého krevního oběhu, nýbrž bude vždy jeho součástí.